

**JOHANN
WOLFGANG
GOETHE**

NUOREN WERTHERIN
KÄRSIMYKSET

Иоганн Вольфганг Гёте
Nuoren Wertherin kärsimykset

«Public Domain»

Гёте И.

Nuoren Wertherin kärsimykset / И. Гёте — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMMÄINEN KIRJA	6
Конец ознакомительного фрагмента.	20

Johann Wolfgang von Goethe

Nuoren Wertherin kärsimykset

Olen huolellisesti koettanut koota mitä vain olen löytänyt semmoisia, joka valaisisi onnettoman Wertherin elämää, ja julkaisen sen nyt varmana siitä, että sillä saavutan kiitollisuutenne. Ette saata olla ihailematta hänen hengenlahjojaan ja luonnettaan ja tuntematta mieltymystä niitä kohtaan, eikä hänen onnettomuutensa ole jättävä teitä kynelettömiksi.

Ja sinä lämmin sielu, joka tunnet itsessäsi samaa poltetta kuin hänkin, ammenna lohtua hänen kärsimyksistään ja ota kirjanen ystäväksesi, ellet omasta syystä tai kohtalon vuoksi ole löytänyt ketään läheisempää.

ENSIMMÄINEN KIRJA

4 p. toukok. 1771.

Kuinka iloissani olen, että sittenkin lähdin! Ystäväni, ymmärrätkö ihmissydäntä! Jättää sinut, joka olet minulle niin rakas, niin rakas, etten ikinä olisi luullut voivani sinusta erotakaan, ja kuitenkin olla iloissaan! Mutta tiedänhän, sinä annat sen anteeksi. Kaikki muut suhteethan siellä olivat kehittyneet vartavasten kiusaamaan minunkaltaistani ihmistä! Leonore parka! Ja kuitenkin, minä olen viaton. Taisinko mitään sille, että sillävälän kuin hänen sisarensa omituinen, oikullinen sulo viehätti ja kiinnitti minua, että sillävälän tuo sydänraukka sai sairautensa? Ja kuitenkin – olenko niin ihan viaton sentään? Enkö pitänyt vireillä hänen tunteitansa? enkö itsekin ollut huvitettu noista luonnollisista ja vilpittömistä tunteenilmauksista, jotka niin usein saivat meidät hymyilemään, niin vähän naurettavaa kuin niissä olikin, enkö? – Mutta mitä on ihminen ryhtyäkseen tuomiolle itsensä kanssa! Ei, tässä täytyy tapahtua käänne, minä lupaan sen, minä tahdon, oma ystäväni, en tahdo enää jamata ja jamata, kuten aina ennen, sitä hituista pahaa, jonka kohtalo on osalleni suonut; tahdon nauttia siitä, mikä minulla on, ja mennyt olkoon mennyttä. Olet kuin oletkin oikeassa, ystäväni, ihmisillä olisi paljon vähemmän kärsimyksiä, elleivät he – jumala ties miksi he sellaisia ovat – alinomaa mielikuvituksellaan askaroisi ja liikkuisi niissä kärsimyksissä, joita ovat kestäneet, sen sijaan että nauttisivat tasaisesta ja tyvenestä nykyisyydestä. Oletan hyvä ja ilmoitat äidilleni, että parhaimpani mukaan koetan toimittaa hänen asiansa ja että niin pian kuin suinkin ilmoitan hänelle enemmän siitä. Olen tavannut tätinikin, eikä hän minusta läheskään ollut semmoinen syöjätär, kuin miksi häntä kotona kuvaillaan. Hän on vilkas ja tulinen, mutta hyväsydäminen nainen. Esitin hänelle äitini valitukset perintöosuuden johdosta, jonka hän on pidättänyt; hän selitti minulle menettelynsä syyt ja perusteet ja esitti ehdot, joilla hän suostuisi suorittamaan kaiken ja enemmänkin kuin vaadimme – lyhyesti, en viitsi tällä erää kirjoittaa siitä sen enempää, sano äidilleni vain, että kaikki käy hyvin vielä. Ja ystäväiseni, olen tässäkin vähäpätöisessä asiassa päässyt huomaamaan, että väärinkäsitykset ja leväperäisyys saavat maailmassa aikaan paljon enemmän pahennusta kuin viekkaus ja ilkeys. Ainakin ovat molemmat jälkimmäiset paljoa harvinaisempia.

Muuten viihdyn täällä erinomaisesti. Yksinäisyys tässä paratiisillisessä ympäristössä on kuin suloinen viihdytys sydämelleni, ja nykyinen nuorekas vuodenaika lämmittää ja tulvahduttaa minun useinkin kaiheksuvaa mieltäni. Jokainen puu ja jokainen pensas on yhtenä kukkaskimppuna, ja tekisi mieli muuttua perhoseksi saadakseen häilyä tässä tuoksujen meressä ja elää siinä.

Kaupunki itse ei ole miellyttävä, mutta ympäristö on sen sijaan sanomattoman kaunis. Tämä luonnonkauneus on saanut kreivi von M – vainajankin perustamaan puistonsa eräälle näistä vuorenrinteistä, jotka mitä ihanimmassa vaihtelussa risteilevät ja muodostavat armaita laaksoja. Puisto on yksinkertainen, ja kohta sisään astuttuansa tuntee, ettei sen pohjakaavaa ole piirtänyt mikään tieteellinen puutarhuri, vaan tunteellinen sydän, joka sen siimeksessä on tahtonut nauttia omaa itseään. Monet kyönelet olen jo vuodattanut vainajan muistolle siinä rappeutuneessa puistohuoneessa, joka oli hänen lempipaikkansa ja joka nyt on minunkin. Pian saan vallita mielin määrin puutarhassa; parissa päivässä olen jo voittanut puutarhurin suosion, eikä hänen tarvitse sitä katua.

10 p. toukok.

Sieluni on vallannut iloisuus, ihmeellinen kuin tämä suloinen kevätaamu, josta koko sydämeni nauttii. Olen yksin ja iloitsen elämästäni täällä, tässä ympäristössä, joka on luotu semmoisia sieluja varten kuin minun. Olen niin onnellinen, ystäväni; olen niin tulvillani levollista, rauhallista olemistuntemista, että taiteenikin kärsii siitä. En osaisi nyt piirtää, en vetäisyäkään, mutta koskaan en ole ollut suurempi maalari kuin näinä hetkinä. Kun tämä armas laakso autereisena huuruu ympärilläni, kun aurinko tuossa korkeana lepää tämän metsäni siimeksisen pimennon yllä ja ainoastaan jokin yksityinen säde murtautuu sen pyhättöön, ja kun minä tässä makaan

korkeassa heinikossa juoksevan puron partaalla ja ihmetellen huomaan nuo tuhannet monenkaltaiset ruohonkorret lähelläni maan pinnalla; kun tunnen lähempänä sydämelläni tuon korsien välillä pujotteilevan pikkumaailman, nuo lukemattomat, selittämättömät ja monimuotoiset madot ja itikat, ja kun tunnen lähelläni tuon Kaikkivaltiaan, joka meidät kaikki on luonut kuvansa mukaan, kun tunnen tuon Kaikkirakkauden humisevan läsnäolon, jonka sylissä me ihanuudessa värjyen iäti olemme ja elämme – ystäväni, kun silloin silmissäni hämärtää ja liikkuu, ja kun maailma ympärilläni ja taivas lepäävät sielullani kuin rakastetun kuva, silloin sulaa mieleni usein kaipaukseksi ja minä ajattelen: oi, että voisit ilmaista kaiken tuon, voisit huokua paperille kaiken tuon, joka niin täytenä ja niin lämpimänä elää sinussa, niin että heijastuisi sielusi siinä, kuten heijastuu sielussasi äärettömän Jumalan läsnäolo! – Ystäväni, mun ystäväni. – Mutta minä menehdyn, minä uuvun näiden näkyjeni ihanuushurmaan.

12 p. toukok.

En ymmärrä, keijuvatko pettävät henget tämän seudun yllä, vai sydämeni lämmin taivainen kuvitusko loihtii kaiken täällä ympärilläni niin paratiisilliseksi. Tässä on ihan edustalla eräs kaivo, kaivo, jonka partaalle olen lumottu, kuin konsanaan Melusine sisarinensa. – Menet alas matalaa mäentörmää ja tapaat edessäsi holvin, josta parikymmentä porrasta johtaa alas paikalle, missä kumpuaa marmorilohkelmista esiin mitä kirkkainta vettä. Matala muuri, joka ylempänä reunustaa paikkaa, korkeat puut, jotka ympärillä varjoovat sitä, paikan viileys, kaikessa siinä on jotain niin vetävää, jotain oudon värisyttävää. Ei mene päivääkään, etten istuisi hetkistä siellä. Kaupungin tytöt käyvät siellä vettä noutamassa, viattomin ja välttämättömin toimitus maailmassa, jonka muinoin kuninkaitten tyttäretkin itse tekivät. Siinä istuissani herää mielessäni niin elävänä patriarkkojen aika, näen heidät kaikki, nuo vanhat, kuinka he tekevät tuttavuuksiaan ja kosivat kaivojen partailla ja kuinka kaivojen ja lähteitten yllä lihoittelee kuin hyvää suovia haltioita. Oi, eipä liene helteisen kesäpäiväkävelyn jälkeen saanut virkistää itseään lähteen viileässä se, joka ei olisi tuntenut tätä samaa.

13 p. toukok.

Kysyt, lähetätkö minulle tänne kirjani? Ystäväiseni, säästä Herran nimessä minua niiltä! En enää kaipaa johtoa ja rohkaisua ja innostuttamista; kohiseehan tämä sydämeni jo itsessäänkin tarpeeksi; tuutulaulua minä nyt tarvitsen ja semmoisen olen koko täydellisyydessään löytänyt Homeroksessani. Kuinka usein hiljennänkään kiihtynyttä levotonta vertani lepoon, sillä mitään niin epätasaista ja epävakaaista et voi löytää kuin tämä sydämeni. Mutta rakkaani! tarvitseekohan minun sanoakaan sitä sinulle, sinulle, joka niin usein saat kärsiä nähdessäsi, kuinka heittäydyn tuskasta hurjailuun ja suloisesta surumielisyydestä turmiolliseen intohimoon. Niinpä hemmoittelinkin sydäntäni kuin sairasta lasta, annan sen noudattaa kaikkia oikkujaan. Mutta älä puhu tästä muille; on ihmisiä, jotka paheksuisivat minua sen takia.

15 p. toukok.

Seudun rahvas alkaa jo tutustua minuun ja pitää minusta, varsinkin lapset. Kun ensin alussa menin heidän seuraansa ja ystävällisesti kyselin yhtä ja toista, luulivat muutamat, että aioin tehdä pilaa heistä, ja antoivat välisti hyvinkin töykeitä vastauksia. Se ei sentään pahoittanut mieltäni, tunsin vain elävästi mitä jo usein ennenkin olen ollut huomaavinani, että nimittäin muutamat säätyläisluokkaan kuuluvat henkilöt aina koettavat pysytellä kylmässä etäisyydessä varsinaisesta rahvaasta, ikäänkuin pelkäisivät kadottavansa jotakin, jos lähenisivät sitä; sitäpaitsi on raukkoja ja ilkeitä irvihampaita, jotka näyttävät alentuvan ainoastaan antaakseen alhaisemman kansan sitten sitä kipeämmin tuntea ylimielisyyttään.

Tiedänhän kyllä, ettemme kaikki ole emmekä voi olla samanarvoisia; mutta mielestäni ne, jotka pitääkseen arvoansa yllä arvelevat tarpeelliseksi pysytellä erillään n.s. rahvaasta, ovat aivan yhtä raukkamaisia kuin semmoinen pelkuri, joka kätkeytyy vihollisensa edestä, koska pelkää joutuvansa tappiolle.

Tulin äsken juuri kaivolle ja tapasin siellä nuoren palvelustytön, joka oli laskenut astiansa alimmalle portaalle ja nyt tähyteli, tulisiko ketään toveria, joka auttaisi häntä nostamaan sitä

päälaelleen. Minä alas ja katsahdin häneen. – Saanko auttaa, tyttöseni? sanoin. – Hän lensi tulipunaiseksi. – Eihän nyt, herra, sanoi hän. – No kursailematta. – Hän järjesteli kantosuojaustaan ja minä autoin. Hän kumarsi kiitokseksi ja nousi portaita.

17 p. toukok.

Tuttavia olen saanut täällä jo paljon, seuraa ei minulla sentään vielä ole minkäänmoista. En ymmärrä mikä minussa niin vetää ihmisiä puoleensa; niin moni kiintyy minuun ja jää riippumaan minuun, ja sitten on minun niin tuskallista, kun tiemme kulkeekin vain niin pienen taipaleen yhdessä. Jos kysyt, millaisia ihmiset täällä ovat, niin minun täytyy vastata: kuten kaikkialla! Onpa se yksitoikkoinen juttu, tuo ihmissuku! Useimmat kuluttavat suurimman osan aikaansa saadakseen elää, ja se hitunen vapautta, joka heille siitä liikenee, kiusaa heitä niin, etteivät tiedä mitä tehdä siitä päästäkseen. Oi ihmistäkin ja hänen tarkoitustaan!

Eräs omituisuus sentään on minusta erinomainen ihmisissä! Kun toisinaan saa unohtaa itsensä ja nauttia heidän mukanaan iloista, joita ihmiselle vielä on suotu, kun saa hyvin katetun pöydän ääressä huolettomasti ja hilpeästi lasketella kaskujaan tai sopivissa tilaisuuksissa järjestää kävelyretkiä, tanssiaisia tai muuta semmoista, niin se vaikuttaa viihdyttävästi minuun; ei sentään saa silloin johtua mieleeni, että minussa sitäpaitsi lepää niin paljon muita voimia, jotka kaikki käyttämättöminä lahoavat ja joita minun huolellisesti täytyy salata. Oi, semmoinen ahdistaa niin koko sydäntä. – Ja meikäläisten osana on sittenkin aina tulla väärinkäsitettyiksi!

Oi, ettei minulla enää ole nuoruuteni ystävätärtä! oi, että ollenkaan olen tuntenutkaan häntä! – Sanoisin silloin: houkkio sinä olet, etsit semmoista, jota ei meille maan vaeltajille ole suotukaan. Mutta nyt on minulla ollut hän, olen saanut tuntea tuon sydämen, tuon suuren sielun, jonka rinnalla näytin mielessäni enemmän kuin olinkaan, minä kun silloin olin kaikkea mitä olla voin. Hyvä Jumala, jäikö mitään sielussani salaan silloin? Eikö hän kirvoittanut minussa tuota ihmeellistä tunnetta, jolla sydämeni syleilee koko luontoa? Koko seurustelummehan herkkyyi äästä, hienointa, hennointa tunnelmaa, säihkyi henkevästä terävyydestä, jonka joka vivahdus melkein ylimielisyyteen saakka välähteli nerokkuutta. Ja nyt! – Oi, vuodet, jotka hän oli vanhempi minua, veivät hänet, varhemmin hautaankin. En koskaan unohda häntä, en koskaan hänen ylevää sielunlujuuttaan, en hänen jumalaista nöyrää mielenmalttiaan.

Muutama päivä sitten tulin tuttavaksi erään nuoren herra V – n kanssa; hän on avomielinen nuorukainen, jonka kasvopiirteet tekevät varsin edullisen vaikutuksen. Hän on vast'ikänsä palannut akatemiaista, ei taida juuri kuvitella itseään ihan täysoppineeksi, mutta arvelee sentään tietävänsä enemmän kuin muut. Ahkera hän näkyy olleenkin, huomaa sen kaikesta; lyhyesti, somat tiedot näkyy miehellä olevan. Kun hän kuuli, että piirustelen ahkerasti ja osaan kreikkaa (kaksi merkillisyyttä näillä main), tuli hän kohta luokseni ja lateli minulle tietoja paljon, puhui Batteux'sta Woodiin, de Piles'istä Winckelmanniin asti, ja vakuutti minulle, että hän oli lukenut ihan lävitse Sulzerin "Teorian" ensimmäisen osan, ja että hänellä oli hallussaan eräs Heynen käsikirjoitus, joka käsitteli antiikin tutkimusta. Annoin hänen jutella ja kuuntelin.

Erään toisenkin uuden tuttavuuden olen tehnyt; hän on eräs perin kunnan mies, joka on ruhtinaallisena amtmannina täällä, avomielinen, vilpitön ihminen. Kerrotaan ihan virkistävän sielua saada nähdä häntä lastensa piirissä, joita hänellä on yhdeksän; hänen vanhimmasta tyttärestään varsinkin puhutaan paljon. Hän on kutsunut minua tervehtimään itseään, ja näinä päivinä pistäynkin siellä. Hän asuu eräässä ruhtinaallisessa metsästäyslinnassa, puolentoista tunnin matkan päässä täältä, jonne hän on saanut luvan muuttaa vaimonsa kuoltua, hänestä kun olisi ollut liian tuskallista jäädä tänne kaupunkiin ja virkataloonsa.

Muuten on tielleni osunut muutamia kieroja originaaleja, jotka ovat ihan sietämättömiä, sietämättömpimpiä ystävydenosoituksissaan.

Hyvästi nyt! Kirjeeseen olet kai tyytyväinen, sehän on ihan kertovaa laatua.

22 p. toukok.

Niin monella on ollut sellainen tunne, kuin ihmiselämä olisi ainoastaan unta, ja minussakin on tämä tunne aina valveilla. Kun katselen, kuinka ahtaassa piirissä ihmisen toimivat ja tutkivat voimat saavat liikkua, kun katselen, kuinka kaikki ihmistoiminta tähtää vain siihen, että tarpeet, joilla ei ole muuta tarkoitusta kuin pidentää tätä vaivaista olemassaoloamme, saisivat tyydytyksensä, ja kun sitten näen, kuinka kaikki varmaan rajaan asti ulottuvan tutkimuksen tyydytys ja tynnytys on vain uneksuvaa, nöyrtyvää alistumista, jonka vallassa ihminen kuvaa seinät, jotka joka puolelta ahdistavat ja vangitsevat hänen sieluaan, kirjavilla, välkkyvillä hahmoilla ja valoisilla näköaloilla, – niin tuo kaikki, oi Wilhelm, lyö minut mykäksi. Minä vaivun itseäni takaisin ja tapaan siellä kokonaisen maailman! Mutta senkin enemmän aavistuksena ja hämäränä pyrkimyksenä kuin selvänä kuvana ja elävänä voimana. Ja silloin uiskentelee ja värjyy kaikki aisteissani, ja minä hymyilen niin uneksuvana ympärilleni maailmaan.

Etteivät lapset tiedä, mitä ja miksi he tahtovat, se nyt on perin selvää kaikille korkeastioppineille opettajille ja hovimestareille, mutta että täysi-ikäisetkin harhailevat ja hapuilevat täällä maanpinnalla kuin lapset eivätkä tiedä sen paremmin kuin nämäkään mistä he tulevat ja minne menevät, ja yhtä vähän toimivat todellisten tarkoituserien mukaisesti, ja yhdellä tapaa antavat makeisten ja namusten ja koivuvitsan määrätä toimintansa: sitä ei kukaan mielellään uskoisi, ja minusta tuntuu sentään, kuin se olisi niin silminnähtävää.

Myönnän kyllä, tiedänhän nimittäin mitä väittäisit tähän vastaan, myönnän mielellänikin, että ne ovat onnellisimpia, jotka elävät päivästä päivään kuin lapset, jotka laahaavat nukkiansa mukanaan, pukevat ne ja riisuvat taas, jotka harras-uskoisina nuuskivat kaapin ympärillä, jonne äiti on lukinnut makeiset, ja jotka, kun vihdoin saavat kahmaista haluamaansa, sulloivat sitä suunsa täyteen ja huutavat: enemmän! He ovat onnellisia. Mukavaa on niidenkin, jotka osaavat vaivaisille pikkupyrrinnöilleen, vieläpä intohimoilleenkin antaa komealta kajahtavia nimiä ja kuulutella niitä ihmiskunnalle kuin mitään suurtekoja sen hyväksi ja siunaukseksi. – Onnellisia he! – Mutta se, joka nöyränä huomaa, mihinkä tämä kaikki päättyy, joka näkee, kuinka näppärästi jokainen pikkuporvari, joka on saanut onnipahasensa satamaan, osaa somistaa puutarhatukkunsa paratiisiksi, ja kuinka hartaasti onnetonkin taakkoineen mennä laahustaa tietään, ja kuinka kaikki yhtä kiihkeästi pyrkivät nauttimaan tämän auringon valosta hetkenkin kauemmin – niin, hän vaikenee ja muodostaa oman maailmansa itsestään, ja on hänkin onnellinen, koska hänkin on ihminen. Ja sitten, niin rajoitettu kuin onkin tilansa, elää hänellä sentään sydämessään aina suloinen vapaudentunto ja hän tietää, että hän, milloin vain tahtoo, voi jättää tämän vankikoppinsa.

26 p. toukok.

Tunnethan ennestään tapani kotiutua, kuinka valitsen jonkin ystävällisen paikan ja omastun sinne ja elelen siellä kaikessa kodikkaassa hupaisuudessa. Täälläkin olen keksinyt paikan, joka on miellyttänyt minua.

Noin tunnin matkan päässä kaupungista on kylä, jonka nimi on Wahlheim. [Lukija älköön vaivautuko etsimään tässä mainittuja paikkoja; olemme katsoneet tarpeelliseksi muuttaa alkuperäisissä kirjeissä mainitut oikeat nimet toisiksi.] Se sijaitsee erinomaisen hauskaasti erällä kukkulalla, ja kun ylhäällä astelee jalkapolkua kylää kohden, näkee edessään yhtä haavaa koko laakson. Hyvä ravintolanemäntä, joka vanhanakin vielä on riipeä ja ystävällinen, pitää tarjolla viiniä, olutta ja kahvia; paikan paras vetovoima on sentään pari lehmusta, mitkä tuuheine latvoineen siimestävät pientä kirkon edustalla olevaa aukiota, jota ympäröi piiri talonpoikaistaloja, aittoja ja pihvoja. Semmoista, niin kodikasta ja omaista paikkaa en helpolla voisi löytää toista; olenkin antanut kantaa ravintolasta itselleni pöydän ja tuolin sinne ulos, juon kahvini siellä ja luen Homerostani. Kun eräänä kauniina iltapäivänä ensimmäistä kertaa satuin tulemaan sinne lehmusten alle, oli siellä niin yksinäistä. Kaikki olivat ulkona pelloilla, vain eräs noin nelivuotias poika istui nurmikolla ja piti toista, ehkä puolivuotiasta lasta, joka istui hänen edessään, jalkojensa välissä, molemmin käsin rintaansa vastaan, niin että pikkulapsi istui kuin nojatuolissa; huolimatta vilkkaudesta, jolla poika mustine silmineen vilkuili ympärilleen, istui hän ihan hiljaa. Näky miellytti minua: istahdin

eräälle auralle vastapäätä ja rupesin suurella mielenkiinnolla piirtämään tuota veljellistä ryhmää. Otin kuvaan vielä lähimmän aidan, erään aitan oven ja muutamia särkyneitä rattaanpyöriä, kaiken niinkuin ne sattuiivat olemaan siinä toistensa takana, ja hetken kuluttua havaitsin, että olin valmistanut hyvin järjestetyn ja sängen mieltäkiinnittävän piirroksen sepittämättä siihen mitään omastani. Tämä vahvisti päätöstäni vastaisuudessa aina pysyä luonnon pohjalla. Se yksin on pohjattoman rikas, ja sen perustalla yksin voi muodostua suureksi taiteilijaksi. Voihan esittää monenmoista sääntöjenkin puolustukseksi, melkein samaa kuin voi puhua porvarillisen seurapiirin puolustukseksi. Ihminen, joka kehittää itseään niiden mukaan, ei kyllä koskaan tee mitään ehdottomasti mieletöntä ja keinoa, samoinkuin ihmisestä, joka antaa lakien ja säädyllisyyden muovata itseään, ei koskaan voi tulla ihan sietämätöntä naapurua eikä mitään merkillistä konnaa; sitävastoin, sanottakoon mitä tahansa, todellista luonnontuntoa ja sen todellista ilmaisuja nuo kaikki säännöt sentään turmelevat! Sano sinä, että tämä on liian jyrkkää puhetta! että säännöt ainoastaan rajoittavat, ainoastaan leikkelevät liiaksi rehottavat rypäleet pois j.m.s. – Ystäväni, kertoisinko vertauksen? Tuon laita on sama kuin rakkauden. Nuorukainen liittyy koko sydämellään neitoon, viettää kaikki päivänsä hänen luonaan, tuhlaa voimansa, koko omaisuutensa, ilmaistaksensa joka silmänräpäys neidille, että hän kokonaan antautuu ja kuuluu hänelle. Tulisi silloin siihen joku tusinaherra, mies, jolla on vakinainen valtionvirkansa, ja sanoisi hänelle: Hieno, nuori herra! On ihmisellistä, että ihminen rakastaa, mutta sitten pitää rakastaa myöskin ihmisellisesti! Jakakaa aikanne, toiset tunnit työlle, lepo hetkenne omistakaa neidollenne. Tehkää itsellenne selväksi omaisuutenne suuruus, ja jos siitä liikenee yli välttämättömän tarpeittenne, niin en kiellä teitä siitä tuolloin tällöin antamasta hänelle lahjaa, kun ette vain tee sitä liian usein sanokaamme nyt esimerkiksi hänen syntymä- ja nimipäivikseen j.n.e. – Jos nyt nuorukainen noudattaa näitä neuvoja, niin hän on varsin käyttökelpoinen nuori mies, ja olisin itse ensimmäinen neuvomaan jokaista ruhtinasta ottamaan hänet neuvostoonsa, mutta hänen rakkaudestaan en menisi takuuseen enkä hänen taiteestaankaan, jos hän olisi taiteilija. Hyvät ystävät! miksi puhkee neronvirta niin harvoin esiin, miksi se kuohuu niin harvoin korkealaineisena, ja miksi se niin harvoin järkyttää teidän hämmästyviä sielujanne? – Rakkaat ystäväni, niitä asuu kummallakin puolella rantaa niin paljon noita mukavia, maltillisia herrasmiehiä, joiden puistohuoneet, kukkatarhat ja ryytimaat sortuisivat, ja jotka sentähden jo ajoissa osaavat tokeilla ja johdoilla varjella itseään tuolta tulevaisuudessa uhkaavalta vaaralta.

27 p. toukok.

Huomaanpa, että olen eksynyt intoilemaan, deklamoimaan ja puhumaan vertauksilla ja siinä kokonaan unohtanut kertoa, kuinka lasten sitten kävi. Istuin ehkä pari tuntia siinä aurallani kokonaan vaipuneena taiteelliseen tunnelmaan, josta eilinen lehteni antaa varsin hajanaisen kuvan. Tulee silloin illempana nuori nainen lasten tykö, jotka sillävälillä eivät koko aikana olleet liikahtaneetkaan, hän tulee vasu käsivarrella ja huutaa jo kaukaa: Filip, sinä olet oikein kiltti poika. – Hän tervehti minua, minä vastasin, nousin, astuin lähemmäksi ja kysyin, oliko hän lasten äiti. Hän vastasi myöntävästi, ja antaen vanhemmalle puolikkaan vehnäkakkua käteen hän nosti pienemmän syliinsä ja suuteli sitä kaikella äidin hellyydellä. – Jätin, kertoi hän, tämän pikkuiseni Filipin huostaan ja kävin vanhimman poikani kanssa kaupungissa ostamassa vehnästä ja sokeria ja puuropannaa. – Tavarat näkyivät vasussa, josta kansi oli pudonnut. – Keitän Hannulleni (se oli nuorimman nimi) lientä illaksi; vanhin poikani, senkin ilkimys, rikkoi eilen pannun, kun riiteli Filipin kanssa puuron karstasta. – Kysyin, missä tämä vanhin oli, ja hän ennätti tuskin kertoa, että poika oli jäänyt niitylle juoksentelemaan erään hanhiparin perässä, kun tämä jo juosten tuli paikalle, kädessä pähkinäpuuraippa, jonka hän antoi keskimmaiselle. Jatkoin keskusteluani vaimon kanssa ja kuulin, että hän oli koulumestarin tytär ja että hänen miehensä oli matkalla Sveitsissä nostamassa perintöä, jonka eräs serkku oli jättänyt jälkeensä. – Ovat yrittäneet petkuttaa häntä, kertoi vaimo, eivätkä ole vastanneet hänen kirjeisiinsä, siksi hän matkusti itse sinne. Ettei hänelle vain olisi sattunut mitään onnettomuutta, hän ei ole ilmoittanut mitään itsestään. – Minun kävi vaikeaksi erota vaimosta, annoin kullekin lapselle

roposen, nuorimmankin varalle jätin vaimolle kolikon, että hän kaupungissa käydessään toisi sillä vehnäskakkua pojalle keittoon, ja sitten erosimme.

Kuule nyt, ystäväiseni, kun mieleni jännitys on äärimmillään, ja kun tuntuu kuin en enää voisi kestää, niin silloin lievittyy minussa kaikki se repeily, kun saan nähdä tuollaisen olennon, joka onnellisena ja tyytyväisenä häärää ja toimii omassa pienessä piirissään, joka elää päivästä toiseen ja näkee lehtien putoilevan eikä siitä ajattele sen enempää, kuin että nyt tulee talvi.

Siitä asti olen käynyt usein siellä. Lapset ovat jo aivan omastuneet minuun, he saavat sokeria, kun minä juon kahvia, ja iltaisin he saavat osansa voileivästäni ja piimästäni. Sunnuntaisin he saavat aina roposensa, ja ellen rukoushetken jälkeen ole siellä, on ravintolan emännällä määräys maksaa se puolestani.

Olemme jo hyvinkin tuttavilla, he kertovat minulle kaikenmoista, ja erittäinkin huvittaa minua katsella, kuinka luonnollisesti ja paljaasti heidän intohimonsa ja pyyteensä ilmenevät, kun sattuu tulemaan paikalle muita kylän lapsia.

Paljon vaivaa on minulla ollut saada äiti uskomaan, etteivät lapset suinkaan häiritse herraa.

30 p. toukok.

Mitä äskettäin puhuin maalaustaiteesta, pitää varmasti paikkansa myöskin runouteen nähden; tulee vain osata ymmärtää ja nähdä paras ja uskaltaa lausua se, ja siinä onkin sitten lyhyesti sanottuna paljon. Sattui minulle tänään kohtaus, joka semmoisenaan kuvattuna muodostaisi ihanimman idyllin; mutta mitä tässä nuo runoudet, kohtaukset, idyllit! pitääköhän siis aina kohta puhua kaavoissa, kun yrittää käydä luontoon käsiksi.

Jos tämmöisen alun jälkeen odotat jotain hyvin ylevää ja suurenmoista, niin pahastipa petyt taaskin; eihän tässä sen enempää ole, eräs maalaispoika vain, joka minussa on herättänyt näin vilkasta myötätuntoa, – kerron tietysti taaskin huonosti, kuten tavallista, ja sinä taas, arvaan ma, pidät kuvaustani liioiteltuna; Wahlheim se taaskin on ja aina Wahlheim, jossa näitä kummia tapahtuu.

Oli eräs seurue juomassa kahvia tuolla ulkona lehmusten alla. Kun se ei oikein ollut mieleiseni, jäin jonkin tekosyyllä syrjään.

Nuori talonpoikainen mies tuli silloin eräästä läheisestä talosta ja alkoi korjata jotakin vikaa aurassa, jonka tuonoin olin piirtänyt. Kun hänen olentonsa miellytti minua, menin puhuttelemaan häntä ja tiedustelin hänen olojansa; tulimme kohta tutuiksi ja, kuten minulle tavallisesti käy hänenkaltaistensa seurassa, ystäviksikin. Hän kertoi palvelevansa erään leskiemännän luona, joka kohteli häntä erittäin hyvin. Hän puheli niin paljon emännästä ja kiitti häntä niin, että piankin huomasin hänen koko sydämellään ja sielullaan kiintyneen häneen. Emäntä ei enää ollut nuori, kertoi hän, ensimmäinen miehensä oli ollut paha hänelle, eikä hän enää tahtonut mennä naimisiin; miehen kertomuksesta kuului niin selvästi esiin, kuinka kaunis ja suloinen emäntä oli hänen silmissään ja kuinka hartaasti hän toivoi, että tämä valitsisi hänet haihduttaakseen muistoa edellisen miehensä vioista, se kuului siitä niin elävästi, että minun pitäisi sana sanalta toistaa hänen puheensa, voidaksesi oivaltaa hänen mieltymyksensä, hänen rakkautensa ja uskollisuutensa. Niin, suurimman runoilijan lahjat täytyisi minulla olla, jotta samalla voisin elävästi kuvata sinulle hänen liikkeittensä ilmeen, hänen äänensä soinnun ja hänen katseensa taivaisen tulen. Ei, eivät mitkään sanat voisi ilmaista sitä hienoa hellyyttä, joka lepäsi koko hänen olentonsa ja kaikkien hänen liikkeittensä yllä; kaikki mitä minä voisin sanoa siitä on vain kömpelöä sen rinnalla. Varsinkin liikutti minua hänen pelkonsa, että voisin ajatella pahaa heidän suhteestaan ja epäillä lesken sopivaa käytöstä. Voin ainoastaan sisimmässä itsessäni toistaa, kuinka kaunista oli, kun hän puhui hänen vartalostaan ja hänen kasvustaan, joka ilman nuoruuden suloakin vielä niin voimakkaasti kiehtoivat häntä puoleensa. En ole eläissäni nähnyt tuota pakottavaa halua ja polttavaa kaipauksen vetoa noin puhtaassa muodossa, niin, voimpa vaikka sanoa, etten ole edes uneksunut enkä kuvitellutkaan sitä noin puhtaaksi. Älä nyt toru minua, jos tunnustan, että kun ajattelen tuota viattomuutta ja totuutta, sulan palavaksi aina sisimpään sieluuni, ja että kaikkialla näen edessäni kuvan tuosta uskollisuudesta ja hellyydestä, ja että riudun ja näännyn, ikäänkuin itse olisin sytyksissä siitä.

Koetan nyt pikimmiten saada nähdä naisenkin, tai, kun oikein ajattelen, en sentään koetakaan. On parempi, että näen hänet hänen rakastajansa silmillä; ehk'ei hän näkyisikään omille silmilleni samanlaisena kuin hänet nyt näen, ja miksi turmelisin itseltäni kaunista kuvaa.

16 p. kesäk.

Miks'en kirjoita sinulle? – Semmoistako kysyt, ja olet sentään kuuluvinasi tietoviisaitten joukkoon sinäkin? Pitäisihän sinun arvatakin, että voin hyvin, ja vieläpä, että – lyhyesti vain, olen tehnyt tuttavuuden, joka koskee varsin läheltä sydäntäni. Olen – oh, enhän tiedä.

Vaikeaksipa käynee kertoa järjestyksessä sinulle, kuinka kaikki on tapahtunut, että olen tullut tuntemaan mitä suloisimman olennon. Olen iloinen ja onnellinen ja siis huono kertoja.

Enkeli! – Äsh, samaahan sanoo jokainen omastaan, eikö niin? Ja kuitenkin en osaa sanoa sinulle, kuinka täydellinen hän on, ja miksi hän on niin täydellinen; lyhyesti vain, hän on vallannut ja vanginnut koko mieleni.

Niin yksinkertainen ja niin järkevä, niin hyvä ja niin lujaluontoinen, sielunsa niin tyyni ja sentään niin toimielias ja todelliseen elämään kiintynyt.

Tuo kaikki, mitä tuossa latelen, on joutavaa, ihan joutavaa lorua ja tyhjää ylimalkaisuutta, jossa ei ole piirtoakaan hänen todellisesta itsestään. Joskus toiste – ei, ei toiste, nyt kohta tahdon kertoa sinulle kaiken. Ellen nyt sitä tee, en tekisi sitä koskaan. Sillä, näin meidän kesken, siitä kun rupesin kirjoittamaan, olen jo kolme kertaa ollut viskaamaisillani kynän kädestäni ja antamaisillani satuloida hevoseni lähteäkseni ulos ratsastamaan. Ja kuitenkin vannoin aamulla herätessäni, että tänään en lähde ratsastamaan, ja nyt sentään joka hetki juoksen ikkunaan katsomaan, kuinka korkealla aurinko vielä on. —

En vain saanut maltetuksi itseäni, minun täytyi lähteä häntä näkemään. Tässä nyt taas olen, Wilhelm, syön illallisvoileipääni ja kirjoitan sinulle. Kuinka nautinkaan koko sielullani, kun saan nähdä hänet armasten, vilkkaitten lasten keskellä, hänen kahdeksan siskoksensa keskellä! —

Mutta jos jatkan tähän tapaan, olet lopussa yhtä viisas kuin alussakin.

Kuule nyt siis, pakotan itseni yksityiskohtiin.

Kirjoitinhan äskettäin sinulle, että olin tullut tuttavaksi erään amtmanni S – n kanssa ja että hän kutsui minua käymään luonansa erakkomajassaan, tai paremmin pikku kuningaskunnassaan. Unohdin kutsun enkä ehkä olisi tullut käyneeksikään siellä, ellen sattumalta olisi keksinyt aarretta, joka piilee tuon hiljaisen seudun rauhassa.

Meidän nuoret herrat olivat järjestäneet pienet maalaistanssiaiset, joihin minäkin kernaasti lähdin. Kutsuin mukaani erään tšekäläisen neidon, hyvän ja sievän, mutta muuten vähäpätöisen tytön, ja sovimme, että ottaisimme vaunut ja menisimme huvipaikalle yhdessä tanssitoverini ja hänen serkkunsa kanssa ja matkalla ottaisimme mukaamme Charlotte S – n. – Saatte tutustua sangen kauniiseen neitoon, sanoi seuralaiseni, kun ajoimme avaraa, hakattua metsää metsästyslinnaa kohden. – Varokaa rakastumasta! lisäsi serkku. – Miksi niin? kysäisin. – Hän on kihloissa jo, vastaa tämä, hän on kihloissa erään kelpo miehen kanssa, joka nyt on matkoilla järjestämässä asioitaan, isänsä kun äskettäin on kuollut, ja samalla koettaa hankkia itselleen erästä edullista virkapaikkaa. – Kuuntelin tuota jotenkin välinpitämättömästi.

Aurinko oli vielä noin neljänneksen matkan päässä vuoren reunalta, kun saavuimme portille. Ilma oli hyvin helteinen, ja naiset olivat huolissaan ukonilman takia, jota vaaleanharmaat raskaat pilvet taivaanrannalla uhkasivat. Tekeysin ilmiantuntijaksi ja koetin tyynnyttää heitä, vaikka itseäniikin jo rupesi aavistuttamaan, että huvimme ehkä häiriytyisi.

Olin astunut alas, ja palvelustyttö, joka tuli portille, pyysi meitä hetkisen odottamaan; Lotte-neiti tulisi kohta. Menin pihan poikki hyvinrakennettua taloa kohden, ja kun olin noussut edessä olevia portaita ja astunut ovelle, osui silmiini suloisin näky, mitä koskaan olen nähnyt. Etuhuoneessa juosta vilisteli kuusi lasta, noin yksitoistavuotiaasta kaksivuotiaaseen saakka, erään kaunisvartalaisen, keskikokoisen tytön ympärillä, joka oli puettu yksinkertaiseen vaaleaan pukuun, vaaleanpunaiset nauhat käsivarsilla ja rinnalla. Hänellä oli kädessään musta leipä, ja hän leikkasi

siitä jokaiselle iän ja ruokahalun mukaisen viipaleen ja oli niin herttaisen näköinen antaessaan kullekin kappaleensa, ja jokainen kiitti niin koruttomasti, ensin sentään jo kauan, ennenkuin se oli leikattukaan, kurotettuaan pikku kätösiään ylös, ja lähti sitten illallisleipineen tyytyväisenä juosta livistämään pois tai hiljaisemman luonteensa mukaan tyynesti pihaveräjälle katsomaan vieraita ja vaunuja, joissa heidän Lottensa piti lähteä. – Pyydän anteeksi, sanoi tyttö, että vaivaan teidät sisään ja annan neitien odottaa. Olin pukeutuessani ja kaikenlaista poissaoloni ajaksi järjestellessäni unohtanut antaa lapsille illallisleipää, eivätkä he ota sitä vastaan keneltäkään muulta kuin minulta. – Lausuin jonkin tyhjänpäiväisen kohteliaisuuden; koko sieluni väilyi ja lepäsi hänen muotonsa, hänen äänensä, koko hänen olentonsa yllä, mutta sain aikaa sentään hiukan tointua hämmästyksestäni, kun hän juoksi sisään noutamaan hansikkaitaan ja viuhkaansa. Pikkuväki tarkasteli, pysytellen vähän etempänä, syrjästä minua, ja minä lähestyin nuorinta, joka oli erinomaisen kaunismuotoinen lapsi. Tämä vetäytyi pois päin, mutta juuri silloin Lotte tuli ovesta sisään ja sanoi: Louis, anna kättä herra serkulle. Poika tekikin sen vallan uljaasti, enkä voinut olla suutelematta sitä pikku palleroista. – Serkulle? sanoi, ojentaen käteni työlle. Arveletteko, että ansaitseen onnen olla sukulaisenne? – Oh, sanoi hän hilpeästi hymyillen, serkkupiirimme on sangen laaja, ja ikävä olisi, jos te olisitte huonoin heidän joukossaan. – Lähtiessään hän antoi Sofielle, hänen jälkeensä vanhimmalle sisarelle, noin yksitoistavuotiaalle työlle, toimeksi pitää huolta lapsista ja tervehtiä isää, kun hän palaisi ratsastusretkeltään. Lapsille hän määräsi, että heidän tuli totella Sofieta aivan kuin tämä olisi hän itse, minkä muutamat nimenomaan lupasivatkin. Eräs pieni pikkuväisas valkotukka sentään, noin kuusivuotias, sanoi: Mutta ethän se sinä sentään ole, Lotte; sinut me sentään mieluummin pitäisimme. – Molemmat vanhimmat pojat olivat kavunneet vaunuihin, ja pyynnöstäni hän salli heidän seurata mukana metsään asti, jos he lupasivat olla hännämättä toisiaan ja pitää kiinni lujasti.

Olimme tuskin ennättäneet istua paikoillemme ja naiset ehtineet tervehtiä ja tehdä huomautuksiaan toistensa pukujen, varsinkin hattujen johdosta, ja asianomaisesti arvostella seuraa, joka oli odotettavissa, kun Lotte jo käski kuskin pysähdyttää ja antaa veljiensä astua alas; nämä pyysivät kerran vielä saada suudella häntä kädelle, jonka toimituksen vanhempi pojista suorittikin kaikella sillä hellyydellä, joka voi olla ominaista viidentoista-ikäisiille, toinen taas hätäisesti ja huolettomasti. Lotte lähetti kerran vielä terveiset pikkuväelle, ja me jatkoimme matkaamme.

Serkkuneiton kysäisi, oliko hän jo lukenut kirjan, jonka hän äskettäin oli lähettänyt hänelle? – En, vastasi Lotte, se ei miellytä minua, voitte saada sen takaisin. Edellinenkään ei ollut sen parempi. – Hämmästyin, kun kysyin, mitä kirjoja ne olivat, ja hän vastasi: [Meidän täytyy poistaa tämä kohta kirjeestä, jottei kenelläkään olisi syytä pahastua. Teemme sen, vaikkapa vakaammin katsoen onkin jokaiselle kirjailijalle jokseenkin yhdentekevää, mitä joku yksityinen tyttö tai joku nuori epävakaa herrasmies heistä sattuu ajattelemaan.] – Minusta kuvastui kaikessa, mitä hän puhui, niin varmapiirteinen luonne, ja oli kuin jokainen sana, minkä hän lausui, olisi levittänyt hänen kasvoilleen yhä uutta suloa ja henkevyuden välkettä, ja näytti kuin hänen kasvonsa olisivat vähän väliä selkeyneet yhä iloisemman tyytyväisiksi, kun hän tunsu, kuinka hyvin minä ymmärsin häntä.

Kun olin nuorempi, kertoi hän, en pitänyt mistään niin kuin romaaneista. Hyvä Jumala, kuinka hauskalta tuntui, kun sunnuntaisin sai vetäytyä jonnekin nurkkaan ja sydämensä pohjasta ottaa osaa jonkun Miss Jennyn onneen ja onnettomuuteen. Taitaisi tuo olla vieläkin hiukan mieleeni. Kun kuitenkin niin harvoin pääsen kirjan pariin, niin sen pitää sitten ollakin ihan mieleiseni. Ja semmoisesta kirjailijasta minä pidän parhaiten, joka kuvaa minun omaa maailmaani, jonka teoksissa tapahtuu samoin kuin ympärillänikin, ja jonka kertomus kiinnittää minua ja on yhtä lähellä sydäntäni kuin oma kotoinen elämänikin, joka tosin ei ole mikään paratiisi, mutta yhtä kaikki sentään sisältää niin sanomattoman paljon onnea.

Koetin salata liikutusta, jonka nämä sanat herättivät minussa. Se ei sentään kauaa onnistunut minulta: sillä kun kuulin, kuinka todesti hän sivumennen mainitsi Wakefieldin maalaispapista [On täytynyt tästäkin jättää muutamain kotimaisten kirjailijain nimiä. Ne, joille Lotte on antanut tunnustuksensa, tuntevat kyllä itse sen sydämessään, jos sattuvat lukemaan tämän kohdan, ja

muillehan se asia ei kuulukaan.], – jouduin ihan haltioihini, avasin hänelle koko sydämeni ja vasta muutaman hetken kuluttua, kun Lotte veti toiset taaskin osallisiksi keskusteluun, huomasin, että nämä koko ajan olivat istuneet siinä silmät selällään, ikäänkuin eivät olisi olleet samassa seurassakaan meidän kanssamme. Serkkuneiti vilkaisi aina tuon tuostakin ivallisesti minuun, mutta en välittänyt siitä mitään.

Keskustelu kääntyi tanssiin ja siitä lähtevään huviin. – Jos tanssinhalu on virhe, sanoi Lotte, niin tunnustan kernaasti, etten tiedä mitään, joka minusta vetää vertoja tanssille. Jos joskus satun olemaan hermostunut jostakin, niin menen vain epäviereisen klaveerin ääreen ja rummutan sillä jonkin tanssisävelen, ja kohta on kaikki hyvin taas. —

Kuinka hivelikään mieltäni keskustelun aikana uppoutua noihin tummiin silmiin! kuinka vangitsivatkaan ja kiehtoivat koko sieluni nuo elävinä värähtelevät huulet ja nuo raikkaat, iloiset kasvat! kuinka unohdin kuunnella niitä sanojakin, joita hän käytti, kun vaivuin tuntemaan niiden ihanaa ajatussisällystä – voit kuvitella sen, sinä kun tunnet minut. Lyhyesti, kun vihdoin pysähdyimme juhlatalon edustalle, astuin vaunuista kuin uneksuva ja olin niin häipynyt uniini tämän värjyisän maailman keskellä, että tuskin huomasin soittoa, joka humuili vastaamme valaistusta salista.

Herra Audran ja joku N.N. – kuka niitä kaikkia nimiä muistaa! – jotka olivat serkun ja Lotten kavaljeereina, olivat vastassa vaunun astimilla ja ottivat naisensa hoiviinsa; minäkin johdin omani ylös saliin.

Kiertelimme toisiamme menuetin siroissa kaarroksissa; kutsuin naisen toisensa perään kanssani tanssiin, ja kaikkein sietämättömimmät ne juuri vitkastelivat, ennenkuin ojensivat kätensä, jotta heistä pääsi. Lotte tanssijansa kanssa aloitti angleesin, ja arvaat iloni, kun tuli vuoromme tanssia häntä vastaan. Tanssimassa täytyy hänet nähdä! Kuule, hän on niin koko sielullaan ja sydämellään siinä mukana, hänen koko olonsa on yhtä sopusoinnun aaltoa, hän on niin huoleton, niin hilpeän välitön, ikäänkuin ei koko maailmassa olisikaan mitään muuta, ikäänkuin hän muuten ei ajattelisi, ei tuntisikaan mitään, ja varmaan on semmoisena hetkenä kaikki muu maailmassa hävinnyt ja häipynyt hänen tunnostaan.

Pyysin häntä toiseen kuviotanssiin, hän lupasi minulle kolmannen ja vakuutti samalla herttaisen avomielisesti minulle, että hän tanssii valssia niin äärettömän mielellään. – Täällä on tapana, jatkoi hän, että jokainen pari, joka kuuluu yhteen, tanssii valssinkin yhdessä, mutta minun kavaljeerini valssaa huonosti ja on minulle kiitollinen, jos hiukan helpotan hänen velvollisuuksiaan. Teidän neitinne ei myöskään osaa eikä viitsi sitä, ja huomasin angleesissa, että valssaatte hyvin; jos nyt tahdotte tanssia kanssani valssin, niin käykää pyytämässä herraltani, minä käyn samalla puhumassa neitinne kanssa. – Annoin kättä vahvistukseksi, ja sovimme, että hänen tanssijansa sill'aikaa pitäisi seurata minun neidilleni.

Nyt alkoi tanssi, ja aluksi huvittelimme tekemällä eri kädenliikkeitä ja kierroksia. Mikä sulo ja mikä keveys hänen jokaisessa liikkeessään! Ja kun viimein sukelsimme valssin pyörteisiin ja piirit alkoivat häilyä toistensa ohitse, kävi tanssi aluksi kyllä hiukan sekavasti, ainoastaan harvat kun osasivat sitä. Olimme niin järkeviä, että annoimme toisten ensin mekastaa aikansa; vasta kun taitamattomimmat rupesivat väistymään tanssialalta, aloimme me ja kestimme sitten erään toisen parin, Audranin ja hänen neitinsä kanssa loppuun asti. En milloinkaan ole tanssinut niin keveästi. En ollut ihminenkään enää. Pitää käsivarrellaan maailman rakastettavinta olentoa ja lihoitella hänen kanssaan kuin ilman tuuli, niin että kaikki ympärilläni hälveni silmistä, ja kuitenkin – ollakseni ihan rehellinen, Wilhelm, kuitenkin minä vannoin, että tyttö, jota minä rakastaisin ja joka olisi minun, ei ikinä saisi tanssia valssia kenenkään muun kanssa kuin minun, ei vaikka se sitten maksaisi henkeni. Sinä ymmärrät minua!

Kävimme muutaman vuoron salissa hiukan hengähtääksemme. Sitten hän istuutui, ja appelsiinit, viimeiset, jotka enää olivat saatavissa ja jotka olin pitänyt varalla meitä varten, maistuivat erinomaisen hyvälle; minua harmitti vain joka palanen, jonka hän kohteliaisuudesta leikkasi erälle tungettelevalle neidille, joka oli tullut istumaan viereemme.

Kolmannessa angleesissa olimme toisena porina. Kun tanssimme piiriä ja minä, Jumala tietäköön millä nautintoisella hurmauksella, riipuvin hänen käsivarressaan ja silmissään, jotka olivat sulaa avointa ja puhdasta riemua, satuimme erään rouvan kohdalle, johon huomioni jo aiemmin oli kiintynyt, hänen ystävällisillä ja ei enää vallan nuorilla kasvoillaan kun oli mitä herttaisin ilme. Hän hymyili Lottelle, kohotti varoittavasti sormeaan ja mainitsi ohimennessään merkitsevällä äänenpainolla pari kertaa nimen Albert.

Kuka Albert on, ellei ole tungettelevaa kysyä? kysäisin Lottelta. – Hänen piti juuri vastata, kun meidän samassa täytyi erota tehdäksemme suuren kumarruksen ja minusta näytti, kuin hänen otsaansa olisi varjostanut jokin ajatus, kun siinä kiertelimme toistemme ohitse. – Miksi en sanoisi sitä teille, virkkoi hän ojentaessaan kätensä minulle kävelyyn. Albert on eräs kunnan nuorukainen, jonka kanssa minä olen melkein kuin kihloissa. – Tämä nyt ei ollut minulle mitään uutta (neidithän olivat jo matkalla kertoneet siitä); mutta kuitenkin se oli uutta minulle, minä kun en vielä ollut ajatellut sitä suhteessa häneen, joka muutamassa hetkessä oli tullut minulle niin kalliiksi. Lyhyesti, minä hämmennyin, menetin malttini, jouduin väriä parien joukkoon, niin että kaikki meni sekaisin ja hämmentyi ja tarvittiin Lotten koko mielenmalti ja kaikki hänen ponnistuksensa, ennenkuin taas pikaisesti saatiin järjestys palautetuksi.

Tanssi ei vielä ollut lopussa, kun salamat, jotka jo kauan olivat leimahdelleet taivaanrannalla ja jotka joka kerta olin koettanut selittää ilmanvälähdyksiksi, alkoivat kiihtyä ja jyrähdykset kuulua yli soiton. Kolme naista jätti piirin, heidän kavaljeerinsa seurasivat heitä; syntyi yleinen hämminki, ja soitto taukosi. On luonnollista, että kesken jotakin huvitusta ihmistä kohtaava onnettomuus tekee häneen syvemmän vaikutuksen kuin muuten, osaksi vastakkaisuuden tähden, joka astuu niin elävänä huomioon, osaksi ja ehkä enemmänkin siksi, että silloin olemme herkemmit kaikille vaikutuksille, alttiimmin tunnemme kaiken. Täten luulen voivani selittää ne kummalliset hätäytyneet ilmeet, joita näin useiden naisten kasvoilla. Kekseliäin kyyristyi erääseen nurkkaan, selin ikkunaan ja tukki käsillä korvansa. Eräs toinen polvistui hänen eteensä ja kätki kasvonsa hänen syliinsä. Kolmas tunkihe näiden väliin ja syleili onnettomuussiskojaan, silmät yhtenä kyyneltulvana. Muutamat tahtoivat kotiin; toisilla, jotka olivat vielä pahemmin tuperruksissaan, ei ollut edes sen vertaa mielenmalttia, että olisivat osanneet panna pientäkään tenää nuorten keikailijaimme vapauksille, jotka täydessä touhussaan sieppailivat suoraan suloisten pelonalaisten huulilta hätäisiä rukouksia, jotka olivat tarkoitetut taivaan taatolle. Muutamat herroistamme olivat vetäytyneet alas tupakoimaan kaikessa rauhassa, muu seura suostui kohta, kun emäntämme keksi kutsua meitä huoneeseen, jossa oli ikkunaluukut ja verhot. Tuskin olimme siellä, kun Lotte jo oli täydessä toimessa järjestämässä tuoleja piiriin, ja kun seura hänen pyynnöstään oli istuutunut, hän esitti jotakin leikkiä.

Näin muutamain jo, kuvitellen mielessään iloista panttileikkiä, suipistelevan huuliaan ja tyytyväisinä asettuvan mukavammin istumaan. – Leikimme numeroa, sanoi hän. Kuulkaa nyt! Kierrän teitä näin piirissä oikealta vasempaan, samalla te lausutte myöskin piirissä kukin vuorostaan numeron, joka tulee hänen osalleen, leikin täytyy lentää nopeasti kuin valkea, ja ken takertuu lausueensa tai sanoo väärän numeron, saa korvapuustin, ja niin edespäin tuhanteen asti. – Nyt tuli hauskaa nähtävää. Lotte astui piiriä käsi ojossa. Yks', alkoi ensimmäinen, kaksi, sanoi seuraava, kolme kolmas, ja niin edespäin. Sitten hän rupesi astumaan nopeammin, yhä nopeammin; jo sekaantui yksi, läiskis! korvapuusti, kesken naurua toinen läiskis! ja nopeammin, nopeammin vain. Minäkin sain kaksi korvapuustia ja olin suureksi riemukseni huomaavinani, että ne olivat lujemmat kuin toisille annetut. Ennenkuin vielä oli päästykkään tuhanteen, hukkuivat leikki jo yleiseen nauruun ja hälinään. Tuttavammat vetivät toisiaan syrjään, rajuilma oli ohitse, ja minä seurasin Lottea saliin. Mennessämme hän sanoi: Korvapuustit ovat saaneet heidät unohtamaan sekä ilman että muun! – En osannut vastata mitään. – Minä itse pelkäsin melkein pahimmin, jatkoi hän, mutta kun toisia rohkaistakseni tekeydyin rohkeaksi, unohdin koko pelkoni. – Astuimme ikkunan ääreen. Etäämpänä jyrähteli vielä, vieno sade suhisi maahan, ja ilman virkistävä tuoksu leyhyi niin lämpimän täyteläisenä vastaamme. Hän nojasi kyynärpäihinsä, katseensa häilyi yli seudun, hän kohotti silmänsä taivasta

kohden, hän katsahti minuun, hänen silmänsä vettyivät, hän laski kätensä kädelleni ja sanoi: Klopstock! – Muistin kohta sen ihanan oodin, jota hän tarkoitti, ja hukuin siihen tunnelmani tulvaan, jonka tämä sana vuodatti ylitseni. En kestänyt enää, kumarruin hänen kättänsä kohden ja suutelin sitä silmäni sulavina suloisimpiin kyyneliin, ja kohotin katseeni taas hänen silmiinsä. – Ylevä runoilija, olisit nähnyt sen jumaloinnin, joka ilmeni tuossa katseessa, ja minä, oi etten tämän jälkeen enää ikinä saisi kuulla mainittavan nimeäsi, jota niin usein lausutaan turhaan.

19 p. kesäk.

En enää muista, mihin viimeksi ennätin kertomuksessani; sen vain tiedän, että kello oli kaksi, kun menin levolle, ja että jos, sen sijaan että kirjoitin, olisin saanut puhua kanssasi, olisin ehkä laverrellut aamuun asti.

En vielä kertonut kotimatkastamme tanssiaisista, en tänäänkään joutaisi kirjoittaa siitä.

Oli ihanin auringonnousu! Metsä pisarteli ja nurmikot välkkyivät raikkaina ympärillä. Neidit mukanamme nukahtivat. Lotte kysyi, tahdoinko seurata heidän esimerkkiään, hänestä ei tarvitsisi välittää. – Niin kauan kuin nuo silmät ovat avoimina, sanoin katsoen häntä silmästä silmään, ei ole vaaraa. – Kestimmekin molemmat hänen portilleen saakka, jonka eräs palvelustyttö varovasti aukaisi ja samalla vakuutti hänen kysymyksiinsä, että isä ja lapset voivat hyvin ja nukkuivat kaikki vielä. Erotessani pyysin, että samana päivänä vielä saisin käydä tervehtimässä häntä; hän antoi luvan ja minä kävin, ja siitä päivästä lähtien toimittakoot aurinko, kuu ja tähdet rauhassa tehtäviään, en tiedä päivästä enkä yöstä, ja koko maailma häipyä ympäriltäni.

21 p. kesäk.

Vietän päiviä niin onnellisia, kuin ainoastaan taivas voi valmistaa autuailleen; ja minusta tulkoon mitä tulleeikin ja käyköön minulle kuinka käyneekin, ei koskaan ole minulla oleva oikeutta valittaa, etten ole saanut nauttia elämän iloista, elämän puhtaimmista iloista. – Tunnethan Wahlheimini; siellä olen ihan kotonani, sieltä on minulla vain puolen tunnin matka Lotten luokse, siellä nautin itseäni, siellä nautin kaikkea onnea, joka ihmiselle on suotu.

Kun valitsin Wahlheimin kävelyjeni päämääräksi, enpä silloin aavistanut, että se oli niin lähellä taivasta! Kuinka usein olin pitemmillä kävelyilläni milloin kukkuloilta milloin alemmaa laaksoista virran ylitse tähystelty tuota metsästyslinnaa kohden, joka nyt sulkee sisäänsä kaikki toiveeni!

Wilhelm! niin monenlaista olen ajatellut, olen ajatellut ihmisen pyrkimystä laajentamaan ja levittämään vaikutusalaansa, kuinka hän kokeilee ja yrittelee ja harhailee kaukaiseen; olen sitten ajatellut myöskin sitä sisäistä vetoa, joka saa ihmisen alttiisti mukautumaan kaikkiin siteihin ja rajoihin, joka saa hänet tahdottomana luisumaan tottumuksen uomaan ja olemaan välittämättä oikeasta ja vasemmasta.

Omituista, kun tulin tänne ja tuolta kukkulalta tähystelin alas tähän ihanaan laaksoon, kuinka kaikki ympärillä veti minua puoleensa! – Tuo metsikkö tuossa! – Oi, että saisit harhaila sen siimeksessä! Ja tuossa tuo vuorenhuippu! – Oi, että saisit sieltä katsella avaraa näköalaa! – Nuo kukkulajonot ja nuo omaiset, sydäntä hyväilevät laaksot! Oi, että saisi häipyä niiden näkyyn! – Minä riensin sinne ja palasin jälleen, mutt'en löytänyt sitä, mitä etsin. Oi, etäisyys on kuin tulevaisuus! Sielumme edessä lepää suuri, väräjäivä kokonaisuus, koko mieleemme sulaa ja hukkuu siihen kuten silmämme, ja me kaipaamme, ah, kaipaamme antautua koko olennollamme sille, kokonaan hukkuu ja huveta yhden ainoan suuren, ihanan tunteen hekumaan. – Ja oi, kun olemme perillä, kun tuo, joka oli kaukana, nyt oli läsnä, niin on kaikki kuin ennenkin, ja seisomme taas siinä yhtä köyhinä ja rajoitettuina, ja sielumme riutuu ja janoaa tuota edestämme huvennutta viivoitusta.

Siten kaipaa levottominkin kulkija aina lopulta isänmaahansa takaisin ja löytää majassaan, puolisonsa povella ja lastensa piirissä ja heidän hyväksensä työskennellessään sen ilon ja tyydytyksen, jota hän turhaan on etsinyt avarasta maailmasta.

Kun aamulla auringon noustessa lähden Wahlheimiin ja siellä ravintolan puutarhassa itse poimin sokeriliemeeni, ja sitten istun ja kynin ne ja siinä sivussa luen Homerostani, kun käväisen pienessä keittiössä valitsemassa itselleni pannun, kun otan voita ja panen palkoni tulelle ja kannen

päälle ja istun viereen ja tuon tuostakin liikuttelen niitä, niin näen elävästi edessäni, kuinka Penelopen ylimieliset kosijat teurastavat härkiään ja sikojaan, paloittelevat niitä ja paistavat. Ei mikään herätä mielessäni sellaista hiljaisen tyyntä, todellista tunnetta kuin tuommoinen patriarkaallinen elämä, josta nyt, Jumalan kiitos, voin kutoa piirteitä omaan elämään, näyttämättä teennäiseltä. Kuinka hyvältä tuntuu minusta, kun saan sydämessäni tuntea sitä yksinkertaista ja viatonta iloa, jota ihminen tuntee, kun hän voi laskea pöydälleen kaalinkerän, jonka hän itse on kasvattanut, ja kun hän samassa silmänräpäyksessä voi nauttia, ei ainoastaan kaalista, vaan kaikista niistä onnellisista päivistä, siitä kauniista aamusta, jona hän sen istutti, ja niistä ihanista illoista, jona hän kasteli sitä ja jona hän iloiten katseli sen edistymistä ja varttumista.

29 p. kesäk.

Toissa päivänä kävi lääkäri täältä kaupungista amtmannilla ja tapasi minut maassa piehtaroinnissa Lotten lasten kanssa, joista muutamat ryömivät ylitseni, toiset nykivät minua, minä taas kutittelin heitä ja pidin kauheaa mekastusta. Tohtori, joka on tarkasti muotoja noudattava puunukke ja joka puhellessaan yhtäpäättä hypistelee kalvosimiaan ja nykii loputonta kaularöyhelöään, piti moista sopimattomana järkevälle ihmiselle, huomasin sen hänen nenästään. En sentään ollut millänikään, annoin hänen puhella viisauksiaan ja pystyttelin sill'aikaa lasten korttilinnoja, jotka he olivat särkeneet. Tohtori kuuluu sittemmin käyneenkin ympäri kaupungilla ja valitelleen, että amtmannin lapset ovat jo muutenkin tarpeeksi vallattomia, ja nyt se Werther turmelee ne kokonaan.

Niin, Wilhelm, lapset ovat minulle kalleimmat maailmassa. Kun katselen heitä ja näen pienessä olennessa idut kaikkiin niihin avuihin ja voimiin, joita he kerran välttämättä tarvitsevat menestyäkseen elämässä; kun itsepäisyydessä näen tulevaa kestävyyttä ja luonteenlujuutta, kun vilkkauksessa näen tulevaa hilpeyttä ja kyvyn keveästi karttaa maailman vaaroja, kun näen kaiken sen niin turmeltumattomana ja kokonaisena, niin aina, aina silloin toistan itselleni ihmiskunnan opettajan kultaiset sanat: ellette tule niinkuin yksi näistä! Ja nyt, ystäväni, nyt kohtelemme näitä, jotka ovat vertaisiamme ja joita meidän pitäisi pitää esikuvina, kohtelemme näitä kuin alamaisiamme. Heillä ei saa olla omaa tahtoa! – Eikö meillä itsellämme sitten ole? Ja mikä oikeus meillä on siihen? Sekö, että olemme vanhempia ja kokeneempia? – Jumala taivaassa! vanhoja lapsia näet edessäsi ja nuoria lapsia, et mitään muuta; ja kumpaisista sinulla on suurempi ilo, sen on Poikasi jo aikoja sitten julistanut. Mutta he uskovat häneen eivätkä kuule hänen sanojaan – tuohan on sitä iänikuisesti vanhaa ja aina uutta – ja kasvattavat lapsensa itsensä kaltaisiksi, ja hyvästi nyt, Wilhelm! Lopetan jo saarnani.

1 p. heinäk.

Kuinka lievittävä Lotten läsnäolon täytyy olla sairaalle, sen tunnen omasta sydänraukastani, joka kärsii pahemmin kuin moni sairaavuoteella kituva. Hän viipyy nyt jonkin päivän kaupungissa erään kelpo naisen luona, joka lääkärien lausunnon mukaan on lähellä loppuaan ja joka viime hetkisekseen haluaa Lotten luokseen. Olin viime viikolla hänen kanssaan tervehtimässä St – n pastoria; St – on kappaleen matkaa syrjempänä vuoristossa. Tulimme perille kello neljän tienoissa. Lotte oli ottanut nuoremman sisarensa mukaan. Kun tulimme pappilan pihalle, jota kaksi korkeata pähkinäpuuta tuuheasti varjostaa, tapasimme tuon kunnan vanhuksen istumassa penkillä sisäänkäytävän edessä, ja hän virkistyi ihan kuin uudeksi mieheksi, kun näki Lotten, unohti ryhmyisen sauvansakin ja uskaltautui pystyyn häntä vastaan. Lotte juoksi hänen luokseen ja pakotti hänet istumaan, istuen itse hänen viereensä, sanoi monet terveiset isältään ja hyväili hänen rumaa likaista pikkupoikaansa, vanhuksen lemmikkiä. Olisit nähnyt, kuinka hän hääräili vanhuksen kanssa, kuinka hän koroitti ääntään, että puolikuuro vanhus kuulisi häntä, kuinka hän kertoi hänelle nuorista terveistä ihmisistä, jotka äkkiarvaamatta olivat kuolleet, kuinka hän ylisti Karlsbadin kylpylaitosta ja kiitti hänen aiettaan lähteä ensi kesänä sinne, kuinka hän kertoi, että ukko nyt näytti paljon terveemmältä ja reippaammalta kuin viime kerralla, kun hän oli nähnyt hänet. Minä olin sillä välin koettanut olla kohtelias pastorin rouvalle. Ukko vilkastui oikein, ja kun en voinut olla kiittämättä kauniita pähkinäpuuta, jotka niin armaasti varjostivat meitä, rupesi hän, vaikka se näyttikin käyvän häneltä vaikeanlaisesti, kertomaan meille niiden historiaa. – Tuosta vanhemmasta,

sanoi hän, emme oikein tiedä, kuka sen on istuttanut; muutamat sanovat sen, toiset tämän papin. Mutta tuo nuorempi tuossa takana on yhtä vanha kuin vaimoni, lokakuussa viidenkymmenen. Hänen isänsä istutti sen samana aamuna, kuin hän illalla syntyi. Hän oli edeltäjäni virassa, ja olisi vaikeata sanoin kuvata, kuinka rakas tämä puu hänelle oli; minulle se on yhtä kallis. Sen varjossa istui vaimoni eräällä penkillä ja kutoi jotain, kun kaksikymmentäseitsemän vuotta sitten köyhänä ylioppilaana ensi kertaa astuin tälle pihalle. – Lotte kysyi hänen tyttärtään; tämän sanottiin lähteneen herra Schmidin kanssa niitylle katsomaan työväkeä, ja sitten vanhus jatkoi taas kertomustaan: kuinka hän oli saavuttanut edeltäjänsä suosion, samoin hänen tyttärensä, ja kuinka hän ensin oli tullut papin apulaiseksi, sitten hänen seuraajakseen. Kertomus ei vielä ollut läheskään päättynyt, kun pastorin tytär, seurassaan herra, jota vast'ikään oli nimitetty Schmidiksi, tuli puiston halki; hän tervehti sydämellisesti Lottea, ja minun täytyy tunnustaa, ettei hän tehnyt minuun lainkaan epäedullista vaikutusta. Reipas, soreavartaloinen, tummanverevä tyttö, joka kyllä näin maalla olisi jonkin aikaa saattanut huvittaa hyvinkin. Hänen sulhasensa (siksi osoittautui herra Schmidt nimittäin kohta) oli hieno, mutta hiljainen mies, joka ei tahtonut ottaa osaa keskustelumme, vaikka Lotte tuon tuostakin koetti vetää häntä siihen. Pahimmin kiusasi minua se, että olin hänen kasvoistaan huomaavinani, ettei hän ollut tuommoinen umpimielinen niin paljon hengenlahjojen puutteesta kuin oikullisuuttaan ja happamuuttaan. Jälkeenpäin se ilmeni, ikävä kyllä, liiankin selvästi; kun Friederike nimittäin, ollessamme kävelyllä, kulki Lotten ja toisinaan minunkin rinnallani, synkkenivät herran muutenkin tummahkot kasvot niin huomattavasti, että Lotte katsoi parhaaksi nykäistä minua hihasta ja selittää, että olin ollut liian kohtelias Friederikelle. Nyt ei minua kiusaa mikään niin kuin nähdä ihmisten piinaavan toisiaan; varsinkin kiusaa minua, kun näen nuorten, jotka vielä ovat elämänsä kukoistuksessa, jolloin he voisivat hilpeästi ja avoimesti iloita elämän riemuista, turmelevan toisiltaan harvat hyvät päivänsä kaikenlaisella joutavalla happamuudella, huomatakseen sitten vasta, kun se on liian myöhäistä, mitä korvaamatonta ovat tuhlanneet. Tuo kiusoitti minua, ja kun illemmalla palasimme pappilaan ja istuimme maitopöydän ääressä ja keskustelu sattui kääntymään elämän iloihin ja suruihin, niin en osannut olla tarttumatta lankaan ja oikein sydämeni pohjasta puhumatta kaikkea ärtyilemistä ja nurjatuulisuutta vastaan. Me ihmiset, aloitin, valitamme usein, mutta useimmiten mielestäni ihan syyttä, että hyvät ja onnelliset päivät ovat niin harvat elämässämme, mutta vastoinkäymisen päivät sitävastoin niin runsaat. Mutta jos aina avoimina ja alttiina ottaisimme vastaan sen hyvän, minkä kukin päivä mukanaan tuo, olisi meillä voimaa kestää kaikki pahakin, kun se vuorostaan kohtaa meitä. – Mutta eihän mieleemme ole omassa vallassamme, väitti papinrouva: kuinka riippuvatkaan kaikki mielialamme ruumiintilastamme! Ellemme voi hyvin, tuntuu meistä kaikki käyvän nurin. – Myönsin tuon. – Katsokaamme siis, jatkoin, tuota joksikin sairaalloisuudeksi ja kysykäämme, onko mitään keinoja sitä vastaan? – Kas, ihan niin, sanoi Lotte: minä ainakin luulen, että meistä itsestämme riippuu siinä suhteessa paljon. Tiedän sen itsestäni. Kun jokin kiusaa minua ja on pahoittamaisillaan mieleni, pistäydyn ulos vaiti ja laulaa hyräilen jonkin tanssisävelen puutarhassa ja olen iloinen taas. – Juuri tuota tarkoitin, vastasin minä: ärtyisyyden laita on ihan sama kuin velttouden, se onkin yhtä lajia velttoutta. Luontomme on hyvin taipuvainen siihen, mutta jos kerrankin vain karkaisemme itsemme, sujuu työ kohta keveästi käsissämme, ja meillä on todellinen ilo siitä. – Friederike kuunteli hyvin tarkkaavasti, mutta nuorukainen huomautti, etteihän aina voi hallita itseään, ja ettei ainakaan voi olla tunteittensa herra. – Huomautin, että tässähän olikin kysymys ainoastaan epämieluisista tunnelmista, joista sentään jokainen aina tahtoisi vapautua; eikähän kukaan voi tietää, kuinka pitkälle hänen voimansa riittävät, ennenkuin on koettanut. Sairaat ainakin mielellään kysyvät neuvoa jokaiselta lääkäriltä ja alistuvat suurimpiinkin kieltäymyksiin ja nauttivat katkerimpiakin lääkkeitä, jos niiden avulla vain on toivoa saada terveys takaisin. – Huomasin että vanhuksemmekin koetti tarkistaa kuuloaan voidakseen seurata keskusteluumme, ja koroitin sentähden ääntäni, kohdistuen puheeni hänelle. – Saarnataan niin monenlaisia paheita vastaan, sanoin, mutta en ole kuullut, että vielä kukaan olisi saarnastuolista puhunut ärtyilemistä ja pahaa tuulta vastaan. [Nyttemmin on meillä sentään jo Lavaterin oivallinen saarna tästä aineesta, niiden saarnain

joukossa, jotka hän on pitänyt Joonaan kirjan johdosta.] – Semmoinen kuuluisi kaupunkipappien tehtäviin, sanoi hän, talonpojat eivät tunne mitään "pahaa tuulta"; ehk'ei se sentään olisi niinkään turhaa, voisihan sillä antaa läksytyksen omalle rouvalleen edes ja herra amtmannille. – Me nauroimme kaikki, hän itse sydämen pohjasta mukana, kunnes sai ankaran yskäkohtauksen, joka keskeytti joksikin aikaa keskustelumme; sitten nuori herra taas aloitti katkenneen keskustelun: Tehän sanoitte ärtyilemistä paheeksi, minusta se on sentään liikaa? – Ei ollenkaan, sanoin minä, jos vain se, mikä vahingoittaa minua itseäni ja lähimmäistäni, ansaitsee sen nimityksen. Eikö se riitä, ettemme voi tehdä toisiamme onnellisiksi, pitääkö meidän vielä päällepäätteeksi turmella toisiltamme nekin ilot, joita sydän kullekin joskus valmistaa? Ja sanokaas minulle joku, joka pahalla tuulella ollessaan olisi niin ystävällinen, että kätkeisi sen itseensä ja kärsisi siitä yksin, turmelematta toisten iloa ympärillään! Vai eikö koko pahoittelemisen pohjaltaan liene jonkinlaista sisäistä nöyryyttymistä, kun tuntee oman mitättömyytensä; eiköhän se lähtene jonkinlaisesta tyytymättömyydestä itseemme, jossa aina on mukana jommoinkin annos kateutta, minkä joutava itserakas turhamielisyys on ärsyttänyt hereille? Näemme onnellisia ihmisiä, joiden onnen luojia *me* emme ole, ja sitä emme voi sietää. – Lotte hymyili minulle, kun huomasi, kuinka liikutettu olin, ja kyynel Friederiken silmässä kiihoitti minua jatkamaan. – Voi sitä, sanoin, joka käyttää vaikutusta, mikä hänellä on jonkun sydämeen, riistääkseen siltä ne yksinkertaiset ilot, jotka siinä itsestään taimivat. Kaikki lahjat ja kaikki ystävällisyydet maailmassa eivät korvaa yhtä ainoatakaan silmänräpäystä, jolloin ihminen on iloinnut itsessään ja jonka tyrannimme kateellinen ärtymys on myrkyttänyt.

Sydämeni oli sinä hetkenä tulvillaan, mielessäni heräsi niin monta mennyttä muistoa, ja silmiini tulvi kyyneliä.

Oi, huudahdin, kunpa muistaisi jokainen sanoa joka päivä itselleen, ettei hän voi tehdä mitään muuta ystäviensä hyväksi kuin jättää heille heidän omat ilonsa ja lisätä heidän onneaan siten, että itse nauttii heidän mukanaan siitä. Vai voitko sinä, kun he sisimmässä sielussaan kärsivät ahdistavaa tuskaa, kun he riutuvat ja menehtyvät kärsimyksiensä alle, voitko silloin antaa heille pisarankaan lievitystä?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.